

Fjármála- og efnahagsráðuneytið

Áform um lagasetningu í samráðsgátt

Umsögn við mál nr. S-178/2019

Reykjavík, 2. september 2019

Umsögn um áform stjórnvalda um breytingar á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða birt í samráðsgátt 11. júlí 2019.

Fjármála- og efnahagsráðuneytið hefur birt áform um breytingar á lögum um lífeyrismál. Er m.a. áformað:

„...að lögfest verði að lágmarksiðgjald til lífeyrissjóðs verði a.m.k. 15,5% af iðgjaldsstofni í stað 12%. Einnig að mælt verði fyrir um svokallaða tilgreinda séreign í lögum þannig að heimilt verði að skipta hinu lögbundna lágmarksiðgjaldi til lífeyrissjóðs þannig að allt að 3,5% geti farið til öflunar réttinda í tilgreindri séreign. [...]

Í gildandi lögum er lágmarksiðgjald til lífeyrissjóðs a.m.k. 12%. Til að öllum sjóðfélögum verði heimilað að ráðstafa 3,5% iðgjaldsins í tilgreinda séreign þykir nauðsynlegt að lögin endurspegli hvert lágmarksiðgjald til lífeyrissjóðs þarf að vera til að öflun réttinda í tilgreindri séreign verði heimilud. Þá er hvergi að finna í lögum ákvæði er kveður á um tilgreinda séreign. Um nýmæli í lögum verður því að ræða til að taka af allan vafa um heimild sjóðfélaga til öflunar þessara réttinda.“

Lögfesting á 15,5% lágmarksiðgjaldi til lífeyrissjóðs

Verði af umræddri hækkun mun lágmarksiðgjald í lífeyrissjóð hækka um 29%. Gunnar Baldvinsson, framkvæmdastjóri Almenna lífeyrissjóðsins, færir rök fyrir því í sinni umsögn að í mörgum tilvikum geti umrædd hækkun leitt til þess að eftirlaun verði á mörkum þess að vera of mikil í samanburði við laun við starfslok. Við lagasetninguna er því mjög mikilvægt að greint verði ítarlega hvort þörf sé á því að lögfesta svo hátt iðgjald með hliðsjón af þörfum einstaklinga á lífeyri eftir starfslok.

Rétt er að vekja sérstaka athygli á því að hækkun lágmarksiðgjaldsins leiðir til þess að sjálfstætt starfandi einstaklingar þurfa að greiða sjálfum sér 29% herra iðgjald í lífeyrissjóð og þar með herra

tryggingagjald, því móttframlag launagreiðanda myndar stofn til tryggingagjalds. Í umsögn Samtaka starfsmanna fjármálafyrirtækja (SSF) kemur fram að áformin munu hafa áhrif til hækkunar á iðgjöldum 50 þúsund einstaklinga, þ.m.t. sjálfstæðra atvinnurekenda, sem ekki hafa samið um hækkunina í kjarasamningi.

Tilgreind séreign og heimild til að nýta hana til húsnæðiskaupa

Áform um lögfestingu á tilgreindri séreign hafa það markmið að sjóðfélagar allra lífeyrissjóða eigi kost á því að ráðstafa 3,5% lágmarksiðgjaldi í séreignarsjóð. Tilgreind séreign, sem er laus til útborgunar frá 62-67 ára aldurs skv. samþykktum lífeyrissjóða, á rót sína að rekja til kjarasamninga á almennum vinnumarkaði og er nú þegar í boði hjá fjölda lífeyrissjóða.

Eitt af því sem hefur þótt ámælisvert við lífeyriskerfið er flækjustig þess. Aukið flækjustig gerir fólki erfiðara um vik að skilja lífeyriskerfið. Óþarfa flækjustig gerir ákvarðanatöku flóknari, skaðar ímynd lífeyriskerfisins og dregur almennt úr áhuga á lífeyrissparnaði. Launþegum býðst nú þegar í nokkrum lífeyrissjóðum að ráðstafa hluta af skyldusparnaði sínum (lágmarksiðgjaldi) í bundna séreign og frjálsa séreign en hin síðarnefnda hefur sömu útgreiðslureglur og eiginleika og viðbótarlífeyrissparnaður. Nánari umfjöllun um mismunandi tegundir séreignar má finna í umsögn SSF [í samráðsgáttinni](#).

Lögfesting tilgreindrar séreignar með öðrum útborgunarreglum en viðbótarlífeyrissparnaður felur í sér að lífeyriskerfið verður flóknara að óþörfu. Til að komast hjá því að auka flækjustig en ná þó því markmiði að tryggja að sjóðfélögum allra lífeyrissjóða verði heimilað að öðlast réttindi í séreign úr skyldusparnaði sínum, væri skynsamlegra að þeim verði boðið að velja hvort 3,5% iðgjald, umfram 12% lágmarksiðgjald, verði ráðstafað í samtryggingu eða í **viðbótarlífeyrissparnað** hjá vörsluaðila að eigin vali í stað tilgreindrar séreignar. Samskonar fyrirkomulag er nú þegar við lýði hjá Eftirlaunasjóði FÍA en iðgjald til sjóðsins skv. kjarasamningum FÍA er að lágmarki 20% af launum sjóðfélaga og fer það allt í samtryggingu nema sjóðfélagi velji annað. Sjóðfélagar EFÍA geta valið að lækka iðgjaldið í samtryggingu og verja þannig hluta þess í séreign með því að ráðstafa því í viðbótarlífeyrissparnað hjá vörsluaðila að eigin vali. Slíkt fyrirkomulag myndi jafnframt ríma vel við áform stjórnvalda um aukinn stuðning við öflun íbúðarhúsnæðis þar sem einstaklingum býðst nú þegar að nýta viðbótarlífeyrissparnað sinn til slíks. Ennfremur og einmitt vegna úrræða stjórnvalda um nýtingu viðbótarlífeyrissparnaðar til að afla húsnæðis hefur þekking almennings á viðbótarlífeyrissparnaði og þeim úrræðum sem standa til boða aukist talsvert. Umrætt fyrirkomulag sem í umsögn þessari er lagt til ætti því ekki að auka flækjustig eða valda sjóðfélögum óþarfa

ópægingdum. Jafnframt er ljóst að það fylgja því kostir fyrir sjóðfélaga að fá hækkun mótframlagsins í viðbótarlífeyrissparnað frekar en tilgreinda séreign þar sem sjóðfélagar hafa frjálst val um útgreiðslufyrirkomulag viðbótarlífeyrissparnaðar eftir 60 ára aldur í stað þess að vera bundnir við að fá sparnaðinn greiddan út með reglubundnum greiðslum á milli 62-67 ára aldurs eins og gildir um tilgreinda séreign. Með þessari breytingu væri hægt að leggja niður tilgreinda séreign og fækka þannig tegundum séreignar með tilheyrandi einföldun á lífeyriskerfinu sem er öllum til hagsbóta.

Mikilvægt að standa vörð um núverandi val á samsetningu lífeyrissparnaðar í séreign og samtryggingu

Samkvæmt stuðningsyfirlýsingu stjórnvalda við lífskjarasamningana er gert ráð fyrir að allir starfandi einstaklingar verði að greiða a.m.k. 12% iðgjald í samtryggingu og allt að 3,5% í tilgreinda séreign. Ekki liggur ljóst fyrir í þessum áformum stjórnvalda hvort umrædd hlutföll í samtryggingu og séreign verði lögfest. Hinsvegar ef af því verður er ljóst að það mun skerða valfrelsi sjóðfélaga verulega og raska uppbyggingu og forsendum lífeyrissparnaðar hjá tugþúsundum einstaklinga sem velja í dag að greiða meira en 3,5 prósentustig af 15,5% iðgjaldi í séreign. Slíkt fyrirkomulag er nú í boði hjá sex af 21 starfandi lífeyrissjóðum. Sem dæmi má nefna að af 15,5% skylduiðgjaldi í Frjálsa lífeyrissjóðinn geta sjóðfélagar valið að 3,4 prósentustig renni í samtryggingu og 12,1 prósentustig í séreign. Kostir séreignar eru að hún erfist, sjóðfélagar geta valið mismunandi ávöxtunarleiðir ásamt því að útgreiðslur eru mun sveigjanlegri en gildir um réttindi í samtryggingu. Samtryggingin býr jafnframt yfir sínum kostum og veitir mikilvæg tryggingaréttindi. Þar af leiðandi er afar mikilvægt að standa vörð um valfrelsi sjóðfélaga og lífeyrissjóðum verði áfram heimilt að bjóða upp á núverandi samsetningu lífeyrissparnaðar í samtryggingu og séreign. Að öðrum kosti endum við með einsleitara lífeyriskerfi þar sem almenningur hefur minna valfrelsi og sveigjanleika í lífeyrismálum á sama tíma og áhersla fólks á að hafa sem mest um sín mál að segja hefur aldrei verið meiri.

Skerðingar á greiðslum almannatrygginga

Í dag skerðir lífeyrir úr samtryggingu lífeyrissjóða lífeyri almannatrygginga en hið sama gildir ekki um greiðslur úr séreign. Töluverð umræða hefur verið um að lífeyrisgreiðslur vegna 12% iðgjalds eigi að skerða lífeyri almannatrygginga og er stuðningsyfirlýsing stjórnvalda, þess efnis að a.m.k. 12% iðgjald renni í samtryggingu, sprottin upp af þeirri umræðu. Hinsvegar er mikilvægt að benda á að ekki þarf að skylda fólk til að greiða a.m.k. 12% iðgjald í samtryggingu til að jafna skerðingar

almannatrygginga gagnvart lífeyrisþegum. Hægt væri að láta skerðingar einnig gilda um greiðslur úr séreign sem safnast með hluta af 12% iðgjaldi með því að breyta útgreiðslureglum séreignarinnar. Sjá nánar [grein um málið sem birtist í Morgunblaðinu 24. apríl 2019](#).

Við lagasetninguna er því mjög mikilvægt að áfram verði í boði sömu valkostir fyrir sjóðfélaga varðandi samsetningu lágmarksiðgjalds í samtryggingu og séreign eins og verið hefur frá árinu 1997 til að fyrirkomulagi tugþúsunda sjóðfélaga verði ekki raskað með tilheyrandi óánægju þeirra og mögulegri skerðingu á lífsgæðum. Sér í lagi í ljósi þess að með einföldum hætti er hægt að koma til móts við bæði sjónarmið um að jafna skerðingarreglur almannatrygginga gagnvart útgreiðslum úr samtryggingu og séreign og að viðhalda núverandi valkostum um samsetningu lífeyrissparnaðar.

Innheimta lágmarksiðgjalds

Í dag geta starfandi einstaklingar valið að greiða 3,5 prósentustig af 15,5% iðgjaldi í séreign til annars vörsluaðila en í skyldutryggingarsjóð sinn. Verði lágmarksiðgjald til lífeyrissjóðs lögfest í 15,5% þá mun lögbundið eftirlit með greiðslum á 15,5% lágmarksiðgjaldi, hvort heldur sem um er að ræða greiðslur í samtryggingu eða í séreign, vera í höndum Ríkisskattstjóra. Alþýðusamband Íslands leggur til í umsögn sinni að ráðstafa öllu iðgjaldinu fyrst í skyldutryggingarsjóð sjóðfélaga sem á svo að sjá um að flytja það í séreign til þess vörsluaðila sem sjóðfélagi hefur valið. Eru rökinn þau að tryggt sé að ábyrgð á innheimtu iðgjaldsins og yfirlit yfir það sé skýrt og komið verði í veg fyrir að lífeyrisréttindi launafólks tapist. Í umsögninni er lagt til að lífeyrissjóðum verði heimilt að taka gjald fyrir flutning á iðgjöldum sjóðfélaga sem samsvarar kostnaði við innheimtu og flutning. Rétt er að vekja athygli á að slíkur kostnaður lækkar ávöxtun sjóðfélaga. Skyldutryggingarsjóðurinn þarf ekki að móttaka allt 15,5% iðgjaldið til að ábyrgjast innheimtu á vangreiddu iðgjaldi þar sem RSK mun sinna eftirliti með greiðslu lágmarksiðgjalds og getur gefið lífeyrissjóðum/vörsluaðilum fyrirmæli um innheimtu á sama máta og RSK gerir nú m.t.t. vangreidds 12% lágmarksiðgjalds. Því má færa rök fyrir því að það sé einfaldara og ódýrara fyrirkomulag að launagreiðandi greiði 3,5% iðgjaldið beint til þess vörsluaðila sem sjóðfélagi hefur valið líkt og gert er nú með viðbótarlífeyrissparnaðinn.

Rafræn birting greiðslufirlita

Frjálsi lífeyrissjóðurinn er sammála áformum stjórnvalda um að heimila lífeyrissjóðum að birta sjóðfélögum greiðslufirlit með rafrænum hætti í stað þess að senda þau með bréfpósti. Með því er

tilhögun á birtingu yfirlita færð í nútímalegt horf og lífeyrissjóðir spara töluverða fjármuni sem skilar sér í hærri ávöxtun til sjóðfélaga.

Arnaldur Loftsson

Framkvæmdastjóri Frjálsa lífeyrissjóðsins